

2. Американская психиатрическая ассоциация. *Diagnostic criteria for 299.00 Autistic Disorder // Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition, Text Revision (DSM-IV-TR)*. — Washington, DC: American Psychiatric Publishing, 2000. — P. 75. — ISBN 978-0-89042-025-6.
3. Караневская О.В. Начальный этап коррекционно-развивающей работы с аутичными детьми // *Материалы Международной научно-практической конференции «Коррекционно-развивающая работа с детьми в условиях полифункциональной интерактивной среды»*. — М.: 2008. — С. 23- 27.
4. Шоплер Э., Ланзинд М., Ватерс Л. *Поддержка аутичных и отстающих в развитии детей*. — Мн. Изд-во БелАПДИ – «Открытые двери». — 2015. — 245 с.
5. Османова Г. *А Новые игры с пальчиками дня развития мелкой моторики*. — СПб.: КОРОНА-БЕК, 2008. — С. 77.
6. Никольская О.С., Баенская Е.Р., Либлинг М.М. *Аутичный ребенок. Пути помощи*. - М.: Теревинф, 2017. - 342 с.
7. Baranek G.T., David F.J., Poe M.D. et al. *Sensory Experiences Questionnaire: discriminating sensory features in young children with autism, developmental delays, and typical development // Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2006, vol. 47, no. 6, pp. 591—601. DOI:10.1111/j.1469-7610.2005.01546.x
8. Ben-Sasson A., Gal E., Fluss R. et al. *Update of a Meta-analysis of Sensory Symptoms in ASD: A New Decade of Research. Journal of Autism and Developmental Disorders*, 2019, vol. 49, no. 12, pp. 4974—4996. DOI:10.1007/s10803-019-04180-0
9. Burns C.O., Dixon D.R., Novack M., Granpeesheh D. *A Systematic Review of Assessments for Sensory Processing Abnormalities in Autism Spectrum Disorder. Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 2017, vol. 4, no. 3, pp. 209—224. DOI:10.1007/s40489-017-0109-1
10. Fetta A., Carati E., Moneti L. et al. *Relationship between Sensory Alterations and Repetitive Behaviours in Children with Autism Spectrum Disorders: A Parents' Questionnaire Based Study. Brain Sciences*, 2021, vol. 11, no. 4, article no. 484. 12 p. DOI:10.3390/brainsci11040484

МРНТИ 14.37.29

УДК 373.1

Маханбетова А.А.¹, Кабдылова Г.Т.², Рыскулбекова К.К.³,

¹п.ғ.к., ^{2,3} "Педагогика және пәндік әдістер" кафедрасының аға оқытушылары
«ӨРЛЕУ» БАҰО АҚ «Алматы қаласы бойынша Кәсіби даму институты» филиалы

ИНКЛЮЗИВТІ САБАҚ БЕРУ МЕН ОҚЫТУДА МҰҒАЛІМДЕРДІҢ РЕФЛЕКТИВТІ ОЙЛАУ DAҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘСІЛДЕРДІ ПРАКТИКАДА ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа

Мақалада мұғалімдердің рефлексивті ойлау дағдыларын дамыту және инклюзивті білім беруде педагогикалық тәсілдерді тәжірибеде қолдану жолдары көрсетілген. Бұл сонымен қатар білім беру ұйымдарында ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытуда рефлексивті ойлауға ерекше мән береді. Рефлексия қазіргі мұғалімнің кәсіби іс-әрекетінің құралы болып табылады, оның жетістігін қамтамасыз етеді, өйткені әрбір мұғалім кәсіби саладағы өзгерістерге бейімделуі керек, сондықтан оның өзін және қоршаған әлемді түсінуден тұратын өзін-өзі бағалау дағдылары болуы керек. өзін-өзі жетілдіруге дайын болыңыз. Педагогикалық тәсілдерді таңдаудың тиімділігін және оны ерекше білім беру

қажеттіліктері бар балаларға бейімдеуді рефлексиялық дағдыларды пайдалана отырып анықтауға және өлшеуге болады.

Түйінді сөздер: рефлексия, рефлексивті ойлау, педагогикалық тәсілдер, мұғалімдер.

*Маханбетова А.А.¹, Кабдылова Г.Т.², Рыскулбекова К.К.³,
¹к.п.н, ^{2,3} старшие преподаватели
кафедры "Педагогика и предметной методики" филиал АО НПЦК «Орлеу»
ИПР по городу Алматы*

СПОСОБЫ ФОРМИРОВАНИЯ У УЧИТЕЛЕЙ НАВЫКОВ РЕФЛЕКСИВНОГО МЫШЛЕНИЯ И ПРАКТИЧЕСКОГО ПРИМЕНЕНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБУЧЕНИИ

Аннотация

В статье отражены способы формирования у учителей навыков рефлексивного мышления и практического применения педагогических подходов в инклюзивном обучении. В том числе подчеркивается рефлексивного мышления в обучении детей с особыми образовательными потребностями в организациях образования. Рефлексия – это инструмент профессиональной деятельности современного педагога, обеспечивающий его успех, ведь каждый педагог должен адаптироваться к изменениям в профессиональной сфере, следовательно, он должен обладать навыками самооценки, которые заключаются в понимании себя и окружающего мира и быть готовым к самосовершенствованию. Эффективность выбора педагогических подходов и его адаптации к детям с особыми образовательными потребностями можно определить и измерить с помощью рефлексивных умений и навыков.

Ключевые слова: рефлексия, рефлексивное мышление, педагогические подходы, учителя.

*Makhanbetova A.A.¹, Abdulova G.T.², Ryskulbekova K.K.³,
¹Candidate of Pedagogical^{2,3} Sciences senior teachers
"NCAT "ORLEU" "INSTITUTE OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN ALMATY"*

THE FORMATION OF TEACHERS ' SKILLS OF REFLECTIVE THINKING IN INCLUSIVE TEACHING AND LEARNING AND WAYS TO APPLY PEDAGOGICAL APPROACHES IN PRACTICE

Abstract

The article reflects ways to develop teachers' skills of reflective thinking and practical application of pedagogical approaches in inclusive education. This also emphasizes reflective thinking in teaching children with special educational needs in educational organizations. Reflection is a tool for the professional activity of a modern teacher, ensuring his success, because every teacher must adapt to changes in the professional field, therefore, he must have self-assessment skills, which consist in understanding himself and the world around him and be ready for self-improvement. The effectiveness of the choice of pedagogical approaches and its adaptation to children with special educational needs can be determined and measured using reflective skills.

Keywords: reflection, reflective thinking, pedagogical approaches, teachers.

Кіріспе. Мемлекеттік инклюзивті саясатты жүзеге асыру үшін елімізде болып жатқан элеуметтік-педагогикалық процестердің мәнін түсінетін, әртүрлі білім беру қажеттіліктері бар, ұжымдық жұмыс дағдыларына ие және білім алушыларды дамыту үшін қажетті дағдылардың барлығына, концептуалды ойлау жүйесіне ие педагогтерді даярлау қажеттілігі

туындайды. Барлық дағдылардың ішінде *рефлексивті іс-әрекет* дағдысын ерекше атап өту қажет, себебі қазіргі заманғы мектепте білім алушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету кезінде педагогтер мен мамандардың өз қызметіне үнемі талдау жасауы маңызды.

Оқыту мақсаттары мен бағалау нәтижелері арасындағы байланысты түсіну, білім алушылардың рефлексиясы үшін жағдай жасау кәсіби дағдыларды дамыту үшін негіз болуға тиіс. Бүгінгі күннің педагогі сабаққа өлшенетін мақсаттар мен міндеттер қоюды және тиісті оқыту әдістерін іздеуді үйренуі керек. Бұл ретте педагогикалық міндеттерді шешудің тиімді тәсілі педагогтің рефлексиясы болып табылады, ол күтілетін нәтижелерді тұжырымдауға, жұмыс мақсаттарына қол жеткізуді түсінуге, оның даму траекториясын анықтауға және түзетулер енгізуге көмектеседі.

Рефлексия заманауи педагогтің кәсіби іс-әрекетінің құралы болып табылады, оның жетістікке жетуін қамтамасыз етеді, өйткені әр педагог кәсіби саладағы өзгерістерге бейімделуі керек, сондықтан өзін және қоршаған әлемді түсінуден және өзін-өзі жетілдіруге дайын болудан тұратын өзін-өзі бағалау дағдыларына ие болуы керек.

Мектептің әрбір педагогі келесі нәрсені түсінуі және қабылдауы тиіс: инклюзия ерекше білім беруді қажет ететін баланың жалпы білім беретін мектепке келіп-кетуін ғана білдірмейді. Бұл мектептің, оның мәдениетінің, білім беру процесіне қатысушылар қарым-қатынасының түбегейлі өзгеруі, педагогтер мен мамандардың тығыз серіктестігі, ата-аналарды баламен жұмысқа тарту. Ерекше білім беруді қажет ететін балаларды оқытуда маңызды рөл педагогтер мен ата-аналар арасындағы өзара байланысқа тиесілі.

Педагог сабаққа дайындалуда *заманауи технологиялар мен педагогикалық тәсілдерді* қолдануға және сабақ берудің тәсілдемелерін өзгертуге ұмтылуда, білім алушылардың білім алу қажеттіліктерін түсінуде диагностикадан т.б. бастауы маңызды. Әсіресе, бұл бастауыш мектепте маңызды, өйткені білім алушылардың практикалық біліктері мен дағдылары арқылы оқу, жазу, есеп, рефлексия және т.б. пәндік тапсырмалар ерекшеліктері мен негізгі оқу дағдылары концептуалды түсіну қалыптасады [1,2].

Педагогикалық тәсілдердің таңдаудың тиімділігі және оның ерекше білім беруді қажет ететін балаларға бейімделуін *рефлексия технологиясының* көмегімен анықтауға және өлшеуге болады.

Оқытудағы рефлексия – оқу субъектісінің өз іс-әрекетін сезінуінің ойлау әрекеті немесе сенсорлық-тәжірибелік процесі. Рефлексия субъектінің пәндік білімі мен іс-әрекетінің мазмұнына жатады, оның нәтижелерін бекіту және одан әрі оның нәтижелілігін арттыру мақсатында жүзеге асырылған іс-әрекетті зерделеуді білдіреді. Сабақта білім алушының рефлексиясын ұйымдастыру технологиясы келесі кезеңдерден тұрады:

- пәндік іс-әрекетті орнату;
- орындалған іс-әрекеттердің бірізділігін қалпына келтіру;
- іс-әрекеттердің жасалған реттілігін зерделеу;
- нәтижелерді қалыптастыру;
- гипотезаларды келесі іс-әрекетте тексеру. Оқыту процесінде өз іс-әрекетінің нәтижесінде білім алушы рефлексия арқылы білім алуға өзгеретін тәжірибеге ие болады.

Рефлексивті ойлау мен шығармашылық психологиясын зерделеумен айналысқан С.Ю. Степанов тұжырымдарына сәйкес, тұлғаның рефлексивті мәдениеті келесілермен сипатталады:

- 1) адамның проблемалық-шиеленісті жағдайларды ұғыну және еңсеру қабілеті;
- 2) жаңа мәнді, құндылықтарды таба білуі;
- 3) қарым-қатынастың үйреншікті емес тұлғааралық жүйелерінде бейімделе білуі;
- 4) бірегей практикалық тапсырмаларды қою және шеше білуі [3,4].

Инклюзивті мектеп – бұл үнемі қозғалыста болатын мектеп» деп атап өткен болатын. Аталмыш авторлар білім берудегі инклюзияның негізгі құрамдастарының арасында келесілерін атап көрсетеді:

- мектепте жұмыс істеу әдістемесін мектептің жанында тұратын барлық білім алушылардың әртүрлі қажеттіліктеріне толық жауап бере алатындай етіп қайта құрылымдау;
- мүгедектігі бар немесе ерекше білім беруді қажет ететін адамдар үшін ғана емес, барлық оқушылар үшін білім алу және мектеп өміріне толыққанды қатысу жолындағы кедергілерден құтылу;

- кедергілерді еңсеру және жеке білім алушылар үшін мектептердің қолжетімділігін жақсарту әрекеттерін талдау және зерделеу. Мектептің барлық білім алушыларының игілігіне бағытталған реформалар мен өзгерістер жүргізу;

- білім алушылар арасындағы айырмашылықтар – еңсерілетін кедергілер емес, керісінше, педагогикалық процеске ықпал ететін ресурстар екенін түсіну.

Бұл тұжырымдамада «қосу», «толыққанды қатысу» секілді ұғымдар басқа білім алушылармен бірге оқуды, олармен үнемі ынтымақтастықта болуды және ортақ тәжірибе жинауды білдіреді. Бұл әр баланың оқу процесіне белсенді қатысуын және әр қатысушыға осы процесс туралы өз пікірін ашық білдіруге 6 мүмкіндік беруін білдіреді; бұл әр баланың оны қабылдайтынын және сол күйінде бағалайтынын түсінуге септігін тигізеді [5]. Осылайша, педагогикалық теория мен практиканың қазіргі даму кезеңінде ерекше білім беруді қажет ететін балаларды қоғамға кеңінен қосу қажеттілігімен байланысты тенденциялар педагогтердің инклюзивті құзыреттілігін қалыптастыру мәселесін өзектендіреді.

Зерттеу материалдары мен әдістері

Жалпы білім беру жүйесінде инклюзия процестерін дамытатын мамандардың негізгі бағыты осы кезеңде барлық қатысушыларды қосу және қолдау процесінің сапасы, табысты тәжірибелерді талдау, тиімді технологияларды іздеу, психологиялық және жүйелі өзгерістердің динамикасын бағалау болуы керек [6].

Инклюзивті білім беру жағдайында педагогтердің жұмысқа дайындығын осы авторлар екі негізгі көрсеткіш: кәсіби дайындық және психологиялық дайындық арқылы қарастырады. Бұл зерттеудегі кәсіби дайындық құрылымы келесідей:

- ақпараттық дайындық;

- педагогикалық технологияларды меңгеру;

- психология және түзету педагогикасының негіздерін білу; - балалардың жеке айырмашылықтарын білу;

- педагогтердің сабақты модельдеуге және оқу процесінде өзгергіштікті қолдануға дайындығы; - дамуында әртүрлі қиындықтары бар балалардың жеке ерекшеліктерін білу; - кәсіби өзара байланыс пен оқытуға дайындық.

Психологиялық дайындық құрылымы: - әртүрлі ерекше білім беруді қажет ететін балаларды эмоциялық қабылдау (қабылдау-қабылдамау); - әртүрлі ерекше білім беруді қажет ететін балаларды сабақтағы іс-шараларға қосуға дайындық (қосу-оқшаулау) - өзінің педагогикалық қызметіне қанағаттану [7].

Мектептегі өзгерістер процесі педагогтегі, оның кәсіби көзқарастарындағы, әдістеріндегі, ұйымдастырушылық және оқу мәселелерін шешуге деген көзқарастарындағы және педагогикалық жағдайлардың алуан түрлілігіндегі өзгерістер процесі екенін түсіну қажет. Жалпы сипатқа ие болмас бұрын, өзгеріс жеке тұлғадан басталуы керек [8]. Әрине, инклюзивті білім беру жағдайында педагогтердің жұмысқа кәсіби дайындығының негізгі компоненттері өзара байланысты. Осыған байланысты, авторлардың көпшілігі педагогтің инклюзивті білім беру жағдайында жұмыс істеуге кәсіби дайындығын мотивациялық, танымдық, белсенді және рефлексивті компоненттерді қамтитын жүйе ретінде қарастырады.

Мотивациялық компонент жалпы кәсіби қызметке қызығушылықты қалыптастырумен және кәсіптің ерекшеліктеріне оң көзқараспен байланысты; кәсіби білімді толықтыруға және жаңартуға, оның ішінде инклюзивті білім беру саласындағы саналы ұмтылысты көрсетеді; педагогтердің білім беру процесіне инклюзивті тәсілді енгізу

қажеттілігіне, инклюзивті білім беру саласында теориялық мәселелерге, ғылыми зерттеулер мен практикалық қызметке тұрақты қызығушылықпен қатынасымен сипатталады.

Когнитивті компонент инклюзивті білім беру шеңберінде педагог меңгеруі керек ұғымдар жүйесін қалыптастырумен, білім берудегі инклюзивті тәсілдің ерекшелігі туралы хабардар болумен, ерекше білім беруді қажет ететін балалардың әртүрлі санаттарының сипаттамалары мен психофизикалық дамуын білумен, балалардың ерекше білім беру қажеттіліктері туралы түсініктермен, ерекше білім беруді қажет ететін балалардың білім беру процесін жобалау ерекшеліктері туралы біліммен байланысты.

Белсенділік компоненті инклюзивті білім беруді ұйымдастырудың әдістері мен технологияларын қолдану, сондай-ақ балаларды мектеп ортасында және жалпы қоғамда әлеуметтендіруге бағытталған ерекше қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеудің әртүрлі әдістерін, тәсілдері мен формаларын қолдану мүмкіндігімен байланысты.

Рефлексивті компонент педагогтердің педагогикалық қызметтің барлық субъектілерімен, оның ішінде ерекше білім беруді қажет ететін балалармен қарым-қатынас процесінде олардың эмоциялық жағдайын бағалау, инклюзивті білім беру жағдайында өзінің кәсіби қызметін жүзеге асыратын педагог ретінде өзінің жеке және кәсіби қасиеттерін талдау және бағалау қабілеттерін қалыптастырумен байланысты [9]

Инклюзивті құзыреттіліктің құрылымы мен компоненттері туралы мәселені қарастыра келе, И.Н. Хафизуллина өз зерттеулерінде инклюзивті құзыреттілікті арнайы кәсіби құзыреттілік деңгейіне жатқызады. Педагогтің инклюзивті құзыреттілік құрылымына ол мазмұнды (мотивациялық, танымдық, рефлексивті) және негізгі операциялық құзыреттерді жатқызады.

Нәтижелер және талдау жасау

Бұл зерттеу Е.И.Фадеева және Ясюкевич М.В. ұсынған әдістемелер негізінде жүргізілді[10].

Зерттеу жұмысының келесі кезеңдерін белгіледік.

1. Бастапқы кезең. Бұл кезеңде рефлексиялық дағдыларды қалыптастыру процесін модельдеу, эксперименттік топтарды таңдау, бақылау топтарын анықтау жұмыстары жүргізілді. Рефлексияның қалыптасу жағдайы анықталды, оқу жоспарлары, бағдарламалары және эксперимент нәтижелері талданды.

2. Негізгі кезең (практикалық). Бұл кезеңде мұғалімдер рефлексиялық дағдыларды қалыптастыру үдерісіне тікелей қатысты. Рефлексиялық тапсырмаларды орындау үшін педагогикалық іс-әрекетке қосу бойынша семинар сабақтары өткізілді.

3. Қорытынды кезең. Рефлексиялық дағдыларды қалыптастыру экспериментінің нәтижелері талданды. Практикалық жұмысымызда рефлексиялық дағдыларды қалыптастырудың педагогикалық шарттары мен құрастырылған үлгінің тиімділігі тексерілді.

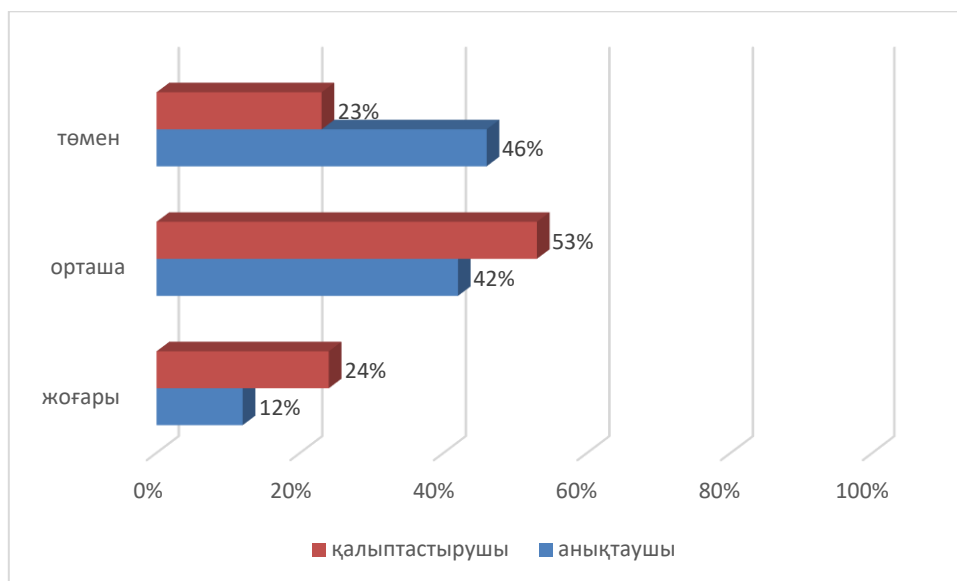

Диаграмма 1. Мұғалімдердің рефлексия және рефлексиялық дағдылар туралы білім деңгейлерінің орташа көрсеткіштері.

Нәтижелер мұғалімдердің рефлексия туралы білімдері мен дағдыларын одан әрі жетілдіру қажеттілігін түсіну деңгейін анықтауға, сондай-ақ бұрын жасаған тұжырымдарымыздың объективтілігін бағалауға мүмкіндік берді.

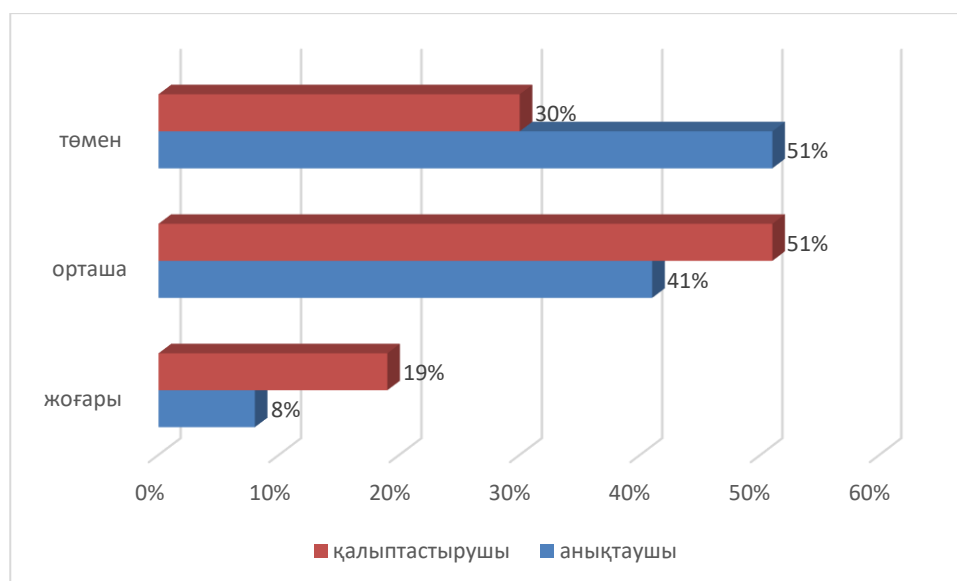

Диаграмма 2 Мұғалімдердің рефлексиялық ойларын қалыптастыру деңгейлерінің орташа көрсеткіштері

Эксперимент нәтижелерін талдау келесі қорытынды жасауға мүмкіндік берді. Педагогикалық рефлексия бойынша білімдерді оқу-тәрбие процесіне енгізу мұғалімдердің рефлексиялық педагогикалық әрекетке дайындығын айтарлықтай арттырады. Алайда эксперимент нәтижелері мұғалімдерді рефлексиялық әрекетке қажетті дайындық деңгейіне жеткізу үшін бұл шарттар жеткіліксіз екенін көрсетті. Бұл педагогикалық шарттар бойынша ұсыныстарымызды кеңейтуге мүмкіндік берді, олар мыналарды қамтиды: рефлексиялық білім беруді жүзеге асырудағы үзіліссіз бен сабақтастық, оқу тәжірибесін рефлексиялық материалмен қамтамасыз ету, біліктілікті арттыру курстары мен практика барысында педагогикалық рефлексияны қалыптастыру үлгісін жүзеге асыру. Педагогикалық рефлексия бойынша біліктілікті арттыру курстарын оқу үдерісіне енгізу мұғалімдердің рефлексиялық

педагогикалық әрекетке дайындығын айтарлықтай арттырады. Мұғалімдер рефлексия және ынтымақтастық стратегиялары арқылы барлық білім алушылар үшін сынып пен мектеп деңгейіндегі тәжірибелерді құра алады және жетілдіре алады.

1. Мұқият қарастыру немесе ойластыру

Мұқият қарастыру немесе ойластыру – бұл инклюзивті оқытумен байланысты және оның негізі болып табылатын рефлексивті оқытудың ерекшелігі. Екіншіден, ерекше білім беруді қажет ететін білім алушылармен сыныпта педагог қиындықтарды баланың өзінен емес, қоршаған ортадан – оқыту стилінен, оқытылатын мазмұннан және оқыту тәсілдерінен, сондай-ақ сабақтарды ұйымдастырудан табады. Бұған жету үшін ойлауды өзгерту ғана емес, сонымен қатар оқыту динамикасы мен сыныптағы жағдайды түсіну қажет. Рефлексиялық процестің негізгі аспектілерінің бірі педагогтер өз тәжірибелерінде тәуелсіз сыни ойлау мен үздіксіз зерттеуді қолдана отырып, білім мен сынып ортасын оқыту мен игеру динамикасын түсінуді дамытады деп болжайды. Үшіншіден, басқа зерттеушілердің еңбектеріне сілтеме жасай отырып, автор педагогтің балаға тақырыпқа деген сенімділігін дамытуға көмектесу шешімі секілді рефлексивті реакциясы педагогтің мұқият қарауы мен ойластыруының нәтижесі деп тұжырымдайды.

2. Жеке болжамдарға, құндылықтарға және сенімдерге күмән келтіре білу

Өз болжамдарына, құндылықтарына және сенімдеріне күмәндану – инклюзивті білім берумен байланысты және ол үшін ерекше маңызға ие рефлексивті оқытудың тағы бір ерекшелігі. Инклюзивті жағдайда білім беру өз ұстанымдарын зерделеуді және олардың кейбірінен бас тартуды талап ететіндігі сөзсіз

3. Инициативаны таныту және интуицияны қолдану

Рефлексивті оқыту секілді инклюзивті білім беру де инициатива танытуды және түйсікке жүгінуді болжайды. Бұл инклюзивті білім берудің өзінің шығармашылық тәсілді қажет ететіндігімен түсіндіріледі: «барлық білім алушылар сыныптың өміріне қатыса алатындай барлығына қолжетімді деңгейдегі оқу ортасын құру, білім алушылардың көбінің қажеттіліктеріне жауап беретін және қиындықтары бар кейбір білім алушылар үшін қосымша оқыту және меңгеру стратегиясына қарағанда барлық білім алушыларға қолжетімді жағдайларды кеңейту (бай оқу қауымдастығын құру).

4. Өзгерістерді әзірлеуге қатысу және бастамашылық ету

Дамытуға және өзгерістерге түсуге қатысу идеясы – инклюзивті оқытумен байланысты және оған негіз болып табылатын рефлексивті оқыту ерекшеліктері. Негізінен педагогтің профессионал ретіндегі міндеті сыныпта инклюзивті білім беру кеңістігін құруға ұмтылуында. Бұл өз алдына оқыту тәсілдері аспектілерін нақты баяндау және көрсету жолымен білім алушыларды оқыту процесіне қосуға ықпал етеді.

5. Журнал жүргізу

Журнал жүргізу – авторлардың пікірінше бұл рефлексивті оқытудың инклюзивті оқытумен байланысты бір ерекшелігі. Өзге зерттеушілердің жұмыстарына сілтеме жасай отырып, автор журнал жүргізуді инклюзивті жағдайда білім беретін сыныпта білім алушылардың прогресін қадағалауға мүмкіндік беретін пайдалы құрал ретінде ұсынады

Қорытынды, тұжырым

Инклюзивті құзыреттілік жөнінде келесідей қорытынды жасауға болады, әрбір білім алушының жеке дамуы мен өзін-өзі дамытуы мақсатында инклюзивті практика жағдайында педагогтің интегративті кәсіби сипаттамасы болып табылады. Ол өзара байланысты құндылық-семантикалық бағдарлардың, инклюзивті білім мен дағдылардың, іс-әрекеттің әдістері мен тәжірибесінің, педагогтің кәсіби және жеке қасиеттерінің жиынтығымен, сондай-ақ білім алушылардың әртүрлі білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, инклюзия жағдайында оқу процесін тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін өз қызметін интроспекциялау қабілетімен сипатталады.

Инклюзия жағдайында педагогикалық қызметке психологиялық дайындық құрылымында келесі құрамдастарды қарастыру ұсынылады:

- педагогтің ішкі мотивациясын ғана емес, сонымен қатар оның балаларға құндылық ретіндегі қатынасын сипаттайтын *мотивациялық-құндылықты құрамдас*;

- стандартты емес тәсілдерді іздейтін, ерекше білім беруді қажет ететін балаларға арналған жеке білім беру маршруттарын әзірлейтін педагогтің белсенді тәжірибесіне негізделген *іс-әрекеттік құрамдас*;

- педагогке өзінің кәсіби мүмкіндіктері мен жетістіктерін талдауға және сыни тұрғыдан бағалауға мүмкіндік беретін *бағалаушы-рефлексивті құрамдас*. Бұл құрамдас педагогті өзін-өзі жетілдіруге және өзін-өзі тәрбиелеуге белсендендіруге арналған.

Педагогтің инклюзияға кәсіби дайындығы оның педагогикалық қызметті тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін білімі мен құзыреттілігінің деңгейін анықтайды. Педагогтердің инклюзивті білім беру жағдайында жұмыс істеуге дайындығы қоғамның қазіргі заманғы сұраныстарына жауап беретін педагог кадрларды даярлаудың мақсаты мен нәтижесі болып табылады.

Пайдаланылған дереккөздер тізімі

1. «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам инклюзивного образования» Закон Республики Казахстан от 26 июня 2021 года № 56-VII ЗПК. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2100000056>
2. Методические рекомендации по реализации обновленных учебных программ для детей с особыми образовательными потребностями. Методические рекомендации – Нур-Султан: НАО имени И. Алтынсарина, 2019. – 248 с.
3. Алехина С.В., Алексеева М.Н., Агафона Е.Л. Готовность педагогов как основной фактор успешности инклюзивного процесса в образовании // Психологическая наука и образование №1: Инклюзивный подход и сопровождение семьи в современном образовании. М., 2011 г
4. Нарциссова С.Ю., Сиротин В.П. Мышление: феноменология процесса: монография / С.Ю. Нарциссова, В.П. Сиротин. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Издательство «Академия МНЭПУ» - 2018. - 200 с. URL: https://psyera.ru/refleksiya-kak-kachestvo-myshleniya_15521.htm
5. Бут, Тони. Показатели инклюзии [Текст] : практическое пособие / Тони Бут, Мэл Эйнскоу ; под ред. Марка Вогана ; [пер. Игорь Аникеев]. - Изд. 2-е. - Москва : Центр исследований в обл. инклюзивного образования (CSIE), 2013. - 123 с. : цв. ил., табл.; 29 см.; ISBN 978-5-91400-009-4 153
6. Лучкина Татьяна Викторовна Особенности содействия профессиональному становлению начинающего учителя в Канаде // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. 2009. №112. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-sodeystviya-professionalnomu-stanovleniyu-nachinayuschego-uchitelya-v-kanade>
7. Воробьева, О. В. Программа профессиональной подготовки будущего учителя начальных классов для работы в инклюзивной образовательной среде / О. В. Воробьева // Пед. журн. Башкортостана. — 2014. — № 2 (51). — С. 113— 119.
8. Готовность педагога к работе в условиях инклюзивного образования [Электронный ресурс]: монография / Е.В Кетриш. Екатеринбург: Изд-во Рос. гос. проф.-пед. ун-та, 2018. 120 с. Режим доступа: <http://elar.rsvpu.ru/978-5-8050-0653-2>.
9. Бизяева А.А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия - Псков: ПГПИ им.С.М.Кирова, 2004. - 216 стр.